

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-07>
УДК 373.2.011.3-51

Оксана Анатоліївна Мкртічян

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії, технологій і методик дошкільної освіти

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди,

вул. Алчевських, 29, Харків, Україна, 61002,

mkrkichan79@gmail.com ORCID: 0000-0003-4962-3631

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗАНЯТТЯХ З МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В статті розглянуто питання щодо впровадження проектної діяльності в освітній процес ЗДО. Проектування сьогодні проникає в життєві явища, процеси, сфери життєдіяльності суспільства: дедалі більше речей є продуктами свідомої діяльності людини та є унікальним способом забезпечення співтворчості, співпраці дорослих та малюків. Проектна діяльність дозволяє реалізовувати особистісно-орієнтований підхід до виховання та освіти дошкільнят та сприяє розвитку їх творчих здібностей, перетворює їх на активних учасників усіх подій, що відбуваються в ЗДО.

Метою дослідження є розкриття сутності понять «проект», «проектна діяльність», а також особливості використання методу проектів на музичних заняттях у ЗДО.

Проектна діяльність виступає найважливішою складовою педагогічної діяльності. Такий процес охоплює освітні системи різного рівня, зміст освіти, педагогічні технології, управління педагогічним процесом, планування та контроль розвитку закладу освіти.

Показано, що метод проектування – сучасний метод інтеграції діяльності, дозволяє вирішувати комплекс завдань, підпорядкованих одній темі, різноманітними прийомами та методами, поступово та в системі, є актуальним та ефективним, надає дитині можливості синтезувати набуті знання, розвивати творчі здібності та комунікативні навички. Зазначено, що діяльність проектного характеру дозволяє сформувати у дітей дослідницькі вміння та пізнавальний інтерес, відбувається інтеграція між загальними способами вирішення різних завдань та видами діяльності. Проектна діяльність допомагає зв'язати навчання із життям, розвиває комунікативні та моральні якості.

Основним завданням педагога-вихователя є залучення дитини до дивовижного та прекрасного світу музики, розвивати музично-творчі здібності дітей, допомогти через художнє сприйняття музичних образів усвідомити зв'язок музичного мистецтва з навколишнім світом, сформувати морально-естетичне ставлення до нього. «Проектне» управління музично-освітнім процесом у ЗДО сприяє подальшому вдосконаленню музично-освітньої роботи з дітьми дошкільного віку в сучасній системі освіти.

Ключові слова: *проектна діяльність, метод проектів, творчість, дошкільник, заклад дошкільної освіти.*

Як цитувати: Мкртічян О. А. (2022). Проектна діяльність на заняттях з музичного мистецтва в закладах дошкільної освіти. *Наукові записки кафедри педагогіки*. №50, С. 81-87. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-07>

In cites: Mkrkichan, O. (2022). Project activities in music lessons in preschool education. *Scientific notes of the pedagogical department*. №50, 81-87. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-50-07> [in Ukrainian]

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нові сучасні вимоги в галузі дошкільної освіти передбачають оволодіння дітьми дошкільного віку дослідницьких, проектних,

інформаційно-комунікативних умінь, що означає необхідність використання відповідних видів діяльності під час занять творчого спрямування. Проектування сьогодні проникає в життєві явища, процеси, сфери життєдіяльнос-

ті суспільства: дедалі більше речей є продуктами свідомої діяльності людини. Бурхливий розвиток проектування, виділення їх у особливий вид професійної діяльності призвело до розвитку особливої проектної культури.

Впровадження в практику освіти педагогічного проектування доцільно розглядати як відповідь на ситуацію, яка постійно змінюється, що дозволяє з урахуванням нових реалій або реконструювати, або створювати принципово або відносно нові освітні системи різних рівнів. Тому питання педагогічного проектування творчої діяльності вихованців є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання педагогічного проектування як наукової проблеми розглядаються в дослідженнях, В. Бондар, М. Поташника, В. Зіневич, О. Купенко, Є. Потапчук, та інших учених.

Так, на думку О. Горбенко, метод проектів передбачає розвиток пізнавальних навичок, творчого й критичного мислення особистості, умінь самостійно прогнозувати й конструювати знання, орієнтуватися в художньо-інформаційному просторі. Активна участь у художньо-творчій проектній діяльності призводить до набуття комунікативного досвіду художнього й міжособистісного спілкування, допомагає переборювати психологічні бар'єри в процесі спільної творчості, налагоджувати контакти з аудиторією, розв'язувати проблеми та завдання з перспективою на майбутню самостійну діяльність, сприяє самоактуалізації та самореалізації, розвитку мотиваційно-ціннісної та емоційно-інтелектуальної сфер особистості [4, с.90].

Застосування методу проектів у практику дитячих освітніх закладів висвітлювали в своїх роботах М. Галяпи, Н. Гавриш, Л. Козак, І. Кіндрат, Т. Піроженко, Г. Король, Н. Токаренко, Т. Романюк, О. Рудик.

Мета дослідження – розкрити сутність понять «проект», «проектна діяльність» та особливості використання методу проектів на музичних заняттях у ЗДО.

Методи дослідження. Для вирішення мети нашого дослідження були використані: теоретичні методи дослідження: аналіз довідкової, філософської, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури та узагальнення.

Виклад матеріалу та основні результати. Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє зазначити, що проектна діяльність педагогів-вихователів та дітей перебуває в процесі становлення, узагальнення фактів та результатів дослідження.

Сутність поняття «проектна діяльність» пов'язана з такими науковими поняттями та категоріями як «проект», «діяльність», «творчість», що мають різноплановий характер як з погляду різних галузей наукового знання, так і з погляду різних рівнів методології науки.

Поняття «проектна діяльність» знаходить своє відображення в педагогічній та психологічній науках, що передбачає облік як основних закономірностей педагогічного процесу, так і її психологічного змісту. Проект – це спеціально організований вихователем і самостійно виконуваний вихованцями комплекс дій, які завершуються створенням творчого продукту [6; 9, с. 85; 13].

Так, активне включення дошкільника в створення тих чи інших проектів надає можливості опановувати новими способами людської діяльності в соціо-культурному середовищі.

Проектна діяльність надає початок змінам у освітньому середовищі. Як відомо, більшість продуктів людської діяльності існує у вигляді їх попереднього проектування. Тобто, це процес створення проекту, прообразу передбачуваного чи можливого об'єкта, стану. Так, в процесі проектування творчої діяльності дошкільнят виникає творчий (музичний, образотворчий) продукт.

Доцільно виділити певні компоненти щодо структури проектування [14; 17; 20]:

- мета – образ майбутнього результату, яка виникає із простору, в якому є місце цінностям, має просторові та часові характеристики та відповідає на запитання «Що? Де? Коли?», а також відповідає таким критеріям: конкретність; досяжність; вимірність; компактність;

- суб'єкт виконує певну діяльність, має здатність до саморегуляції та саморозвитку в такій діяльності;

- об'єкт – людина, на яку спрямована активність. Так, доцільно враховувати певні характеристики об'єкта (розмір групи, склад, співвідношення індивідуальних психологічних характеристик, неофіційну систему групи, групові норми, рівень згуртованості групи, рівень конфліктності групи;

- зміст – наповнення проекту, відповідає питанням «Що можемо зробити?» і відповідати таким критеріям, як відповідність меті, практична значущість, новизна, проблемність, доступність;

- засоби, за допомогою яких реалізується мета; відповідає питанням «Як це зробити?», відповідають таким критеріям: надмірність; поліморфальність;

- стратегії взаємодії полягає в центрації на людині та центрація на інших, що передбачає партнерську взаємодію.

Сьогодні, проектування виступає найважливішою складовою педагогічної діяльності. Такий процес охоплює освітні системи різного рівня, зміст освіти, педагогічні технології, управління педагогічним процесом, планування та контроль розвитку освітнього закладу.

Зазначимо, що І. Лернер і М. Скаткін наголошували про те, що вихованці систематично включаються в процес пошуку та вирішення певних проблем, навчаються самостійно здобувати знання, застосовувати знання на практиці та опановують досвід творчої діяльності.

Творчість – це:

- високий прояв активності в різних видах діяльності,

- цілеспрямована діяльність з визначення та вирішення протиріч,

- самостійність в вираженні, в реалізації, в утвердженні своїх ідей і думок,

- активна діяльність з формування нових, суспільно значущих цінностей [12].

Творчість є специфічним видом продуктивної активності, яка призводить до створення абсолютно нового за рахунок перетворення минулого досвіду. Відомо, що дошкільне дитинство є періодом, протягом якого головну роль в психічному становленні дитини відіграє її емоційна сфера, а музика є емоційним мистецтвом за своїм змістом. Дослідження вчених надали підстави стверджувати, що музичне мистецтво містить в собі невичерпні можливості для збагачення емоційного досвіду, в ньому відображається багатство інтонацій, вираження різноманітних відтінків почуттів і переживань.

Особливо гостро ця проблема проявляється в освіті, яка завжди орієнтоване на майбутнє. Той чинник, що людина дізнається більшу частину інформації про світ в дитячому віці, змушує постійно замислюватися над питанням про підготовку вихователів, які працюють з дітьми. Музичне та художнє мистецтво активно допомагає вирішувати завдання творчого розвитку і художньо-естетичного розвитку і виховання дітей, оскільки воно завжди було символом добра, краси, гармонії людських почуттів, переживань.

Розвиток творчості дитини завжди було однією з важливих завдань, що стоїть перед вихователями ЗДО, тому що саме дошкільний вік є сензитивним по відношенню до розвитку всіх основних психічних процесів, здібностей, зокрема і музично-творчих.

Отже, дошкільний вік – початковий етап, де відбувається знайомство дитини з елементарними основами музичного мистецтва,

формується її особистісне ставлення до музичних образів, закладаються причини музичного смаку.

Тому, робота в сучасному ЗДО вимагає від педагогів-вихователів пошуку інноваційних засобів, методів та прийомів, спрямованих на розвиток особистості дитини, її пізнавальних та творчих здібностей. Успішно ці завдання вирішуються через використання у діяльності ЗДО проектного методу – інноваційного та актуального, оскільки він впливає на якість освіти, професіоналізм та компетентність педагогів, сприяє розвитку креативності та пізнавального розвитку дітей.

Нині актуальним є творчий розвиток дитини в процесі організації музичної діяльності, адже в дошкільний період закладається основа, на яку будуть закладатися знання естетичних інтересів особистості, її уявлень і смаків.

Зазначимо, що обов'язковою умовою для розвитку та виникнення дитячої музично-творчої активності є накопичення вражень від сприйняття музично-художнього мистецтва, що є джерелом імпровізації творчості, його еталоном. У процесі сприйняття образу в картині, літературному творі, в музиці дитина знайомиться з художньо-виразними, образотворчими засобами, через які автор передає свій емоційний задум. Тому необхідно використовувати твори мистецтва для збагачення та поповнення творчого досвіду дитини. Це слухання класичної музики, розглядання творів живопису, читання художньої літератури, перегляд вистав [3; 4; 8].

Великого значення набуває така умова для розвитку музично-творчої активності – накопичення досвіду виконавства. У процесі музично-ігрової діяльності у дитини повинні бути придбані необхідні знання, вміння, навички, які дозволять вихованцю вільно висловлювати свої враження від почутого музичного та мистецького твору, побаченої картини.

Творчий прояв вихованців у русі є важливим показником розвитку особистості. Малюк починає створювати власний танець, якщо у нього розвинене сприйняття музики, він відчуває характер музичного матеріалу, засоби виразності. Важливим є спілкування з іншими дітьми під час колективної імпровізації музично-ігрових образів і рухових композицій, що залежить від навчання музично-ритмічним рухам.

Інструментальна творчість дошкільників проявляється в імпровізації під час гри на дитячих музичних інструментах. Слухання інстру-

ментальних творів, бесіди про виразні засоби музичної мови, вивчення й порівняння тембрів інструментів, їх виражальних можливостей необхідно дітям для їх музично-творчого розвитку, в тому числі й інструментального. Володіння вихованцями елементарними навичками гри на дитячих музичних інструментах, освоєння різних способів звуковидобування дозволяють передавати найпростіші музичні образи.

Застосування музично-ігрової діяльності створює умови, що сприяють підвищенню рівня розвитку музичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку, забезпечує збагачення музичного досвіду, розвиває творчу уяву дітей, розширює світогляд і виховує естетичний смак, який в подальшому буде виражатися у вчинках.

Відзначимо, що ефективність проектної діяльності обумовлена особливим взаємопроникненням різних розділів освітньої програми. Вирішуючи завдання, вихователі та музичний керівник тісно співпрацюють у рамках підготовки та реалізації проектів.

Так, творчий проєкт «Колискова пісня», що був реалізований в комунальному закладі «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 263 Харківської міської ради» м. Харкова, залучаючи вихованців та їх батьків до музичної спадщини та традицій використання такого жанру народної творчості як колискова пісня, розвиваючи пізнавальний інтерес до музичного мистецтва.

В сучасному світі створюються нові іграшки та комп'ютерні програми для дітей, але ж сучасні батьки практично не використовують в повсякденному житті колискові пісні. Зазначимо, що музика та поетичне слово здатне впливати на дитину, а сила таких пісень полягає в особливому діалозі між матір'ю та дитиною.

У рамках творчого проєкту вирішувались такі завдання:

- ознайомлення вихованців із жанром колискових пісень;
- сприяння розвитку творчих здібностей, комунікативних навичок, емоційного відгуку на музичний матеріал;
- допомога в усвідомленні дітьми та батькам важливості колискових пісень у сучасному житті;
- сприяння зацікавленості учасників проєкту в збереженні народних традицій у співі колискових пісень;
- залучення батьків до спільної з дітьми пізнавально-творчої діяльності, в освітній процес ЗДО;
- сприяння гармонізації дитячо-батьківських відносин в умовах закладу дошкільної освіти.

Зазначимо етапи реалізації проєкта:

Підготовчий етап передбачав:

- вибір теми, визначення актуальності, проблеми, постановки завдань та цілей проєкту;
- збір та аналіз науково-методичної літератури, пошук текстів та музики колискових пісень в мережі Інтернет;
- опитування батьків, анкетування;
- узгодження спільної діяльності вихователя та батьків у підготовці розваги;
- залучення батьків до створення книги «Колискова пісня»;
- виконання колискових пісень у групі.

Основний етап охоплював такі освітні галузі, як:

- соціально-комунікативний розвиток (сюжетно-рольова гра «Сім'я»);
- пізнавальний розвиток (презентація «Такі різні колискові», перегляд мультфільмів);
- мовленнєвий розвиток (розгляд картинки з зображенням жінки, яка заколисує немовля в колисці, складання оповідання);
- художньо-естетичний розвиток (читання художньої літератури, казок, малювання та аплікація, слухання музики, спів колискових пісень);

фізичний розвиток (малорухлива гра «Сонечко»).

На заключному етапі було створено книгу «Мамина колискова», інформаційний стенд, присвячений батькам, поповнилася аудіотека за темою «Колискова».

Таким чином, в процесі реалізації творчого проєкту визначено, що колискова пісня затребувана і в даний час, у дітей склалося позитивне ставлення до жанру колискової пісні, батьки залучені до пошуків та розучування найцікавішої для дітей колискової.

Висновок. Отже, основною метою використання проектного методу в музичному вихованні дошкільнят у ЗДО є розвиток вільної творчої особистості дитини, що визначається завданнями загального розвитку та завданнями розвитку музичних здібностей. В процесі реалізації проєкту розвивається інтерес у дітей та дорослих до колискових пісень, з'являється усвідомлення їх важливості, бажання розучувати їх та співати. Проєктна творча діяльність допомагає організувати активну творчу діяльність, яка сприяє гармонізації стосунків: вихователь-діти, батьки-діти, вихователь-батьки.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні сучасних педагогічних технологій з організації практичної діяльності дітей на заняттях художньо-естетичного спрямування в ЗДО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баравикайте-Дагієне А., Бурвіте С. Виявлення вчителя лідерства колективу в проектній діяльності дошкільних організацій. *Соціальне виховання*. 2020. Вип. 52 (2), С. 37-53. <https://doi.org/10.15823/su.2019.52.3>.
2. Бондар В. Г. Проектна діяльність в позакласній роботі початкової школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Серія «Педагогічні науки»*. 2019. Випуск № 4. С. 76-82. DOI 10.31651/2524-2660-2019-4-76-82.
3. Галяпа М. Керівництво проектною діяльністю педагогів дошкільного закладу. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2011. № 11. С. 26-35.
4. Горбенко О. Метод проектів у процесі музично-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кіровоград : РВВ КДПУім. В. Винниченка, 2011. Випуск 97. С. 89-93.
5. Зарицька А. А. Акмеологічні засади професійної самореалізації майбутнього вчителя музики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 20 с.
6. Зіневич В. Проектна діяльність та проектна культура як передумови інноваційної діяльності педагога. *Витоки педагогічної майстерності*. 2015. Вип. 15. С. 100-106.
7. Іщенко Л. В., Підлипняк І. Ю., Журавко Т. В. Підготовка педагогів до розвитку у дітей старшого дошкільного віку пізнавального інтересу до предметного світу в проектній діяльності. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалізації та перспективи*. 2021. Випуск 80. том 1. С. 109-113. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.80.1.22>.
8. Козак Л. В., Король Г. А. Проектна діяльність як чинник пізнавального розвитку дітей дошкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 18. Т. 3. С. 169-174.
9. Купенко О. В. Педагогічні проекти: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2015. 133 с.
10. Лі Цзяці Специфіка підготовки майбутнього вчителя музики до здійснення художньо-проектної діяльності. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2015. Вип. 1-2 (5-6). С. 169-180.
11. Маковійчук О. В., Шульга А. В. Особливості організації художньо-проектної діяльності молодших школярів. *Освітній дискурс*. 2020. Вип. 26(9). С. 62-70. DOI 10.33930/ed.2019.5007.
12. Мкртічян О. А. Розвиток здібностей дітей 6-7 років засобами музичного мистецтва. *Modern Scientific Researches*. 2020. No13. Part 5. P. 12-17.
13. Потапчук Є. М. Впровадження власних проектів як умова успішної професійної самореалізації фахівця. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія : Педагогіка та психологія*. 2015. Вип. 1 (1). С. 242-250.
14. Практика реалізації педагогічних проектів: навчально-методичний посібник до курсу / авт.-упоряд. І. В. Єгорова. Івано-Франківськ, 2021. 112 с.
15. Романюк Т. В., Бочелюк О. І. Організація освітнього процесу в різновіковій групі дошкільного навчального закладу. Х.: Ранок, 2015. 192 с.
16. Рудик О. А., Березюк В. С. Інноваційні технології в ДНЗ. Х.: Основа, 2017. 224 с.
17. Токаренко Н. М. Організуємо проектну діяльність: крок за кроком. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2013. № 11. С. 59-62.
18. Kotyk, T., Bogush, A., Romanyuk, S., Rudenko, Y., Nepomniashcha, I. Innovative and project activities of future education. *Laplage em Revista (International)*. 2021. vol.7, n. 3B, p.213-219. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-6220202173B1539p.213-219>.
19. Pejic, P., Vujicic, L., Ivkovic, Z. Project activities and encouraging critical thinking: exploring teachers' attitudes. *Center for Educational Policy Studies Journal*. 2017. vol.7. n. 3, p. 27-46. URN: urn:nbn:de:0111-pedocs-149057 - DOI: 10.25656/01:14905.
20. Utyumova, E. A., Voronina, L. V., Artemieva, V. V. Organization of Project Activities During Childhood as a Means of Implementing the Subject-Subject. *Educational Paradigm in the Context of Digitalization of Education Advances in Economics, Business and Management Research: 2nd International Scientific and Practical Conference on Digital Economy (ISCDE 2020)*. 2020. volume 156. P.132-137.

Стаття надійшла до редакції 04.05.2022

Стаття рекомендована до друку 16.05. 2022

Oksana Mkrtychian

doctor of pedagogical sciences, associate professor, Associate Professor of Theory, Technologies and Methods of Pre-school Education H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Alchevskikh street, 29, Kharkiv, Ukraine mkrtychan79@gmail.com ORCID: 0000-0003-4962-3631

PROJECT ACTIVITIES IN MUSIC LESSONS IN PRESCHOOL EDUCATION

The article considers the issue of implementing project activities in the educational process of preschool education. Today, design penetrates into life phenomena, processes, spheres of society: more and more things are products of conscious human activity and are a unique way to ensure co-creation, cooperation of adults and children. Project activities allow to implement a personality-oriented approach to the upbringing and education of preschool children and promotes the development of their creative abilities, turns them into active participants in all events taking place in preschool education.

The aim of the research is to reveal the essence of the concepts of «project», «project activity», as well as the peculiarities of using the method of projects in music lessons in preschool education.

Project activity is the most important component of pedagogical activity. This process includes educational systems of different levels, the content of education, pedagogical technologies, management of the pedagogical process, planning and monitoring the development of educational institutions.

It is shown that the method of design, a modern method of integration of activities, allows you to solve a set of problems subordinate to one topic, a variety of techniques and methods, gradually and in the system. The method is relevant and effective. It gives the child the opportunity to synthesize the acquired knowledge, develop creative abilities and communication skills. It is noted that project activities allow children to develop research skills and cognitive interest, there is an integration between common ways of solving different problems and activities. Project activities help to connect learning with life, develop communicative and moral qualities.

The main task of the educator is to involve the child in the wonderful and beautiful world of music, to develop children's musical and creative abilities, to help through the artistic perception of musical images to understand the connection of musical art with the world, to form moral and aesthetic attitude to it. «Project» management of the music-educational process in the preschool institution contributes to the further improvement of music-educational work with preschool children in the modern education system.

Keywords: *project activity, project method, creativity, preschooler, preschool education institution.*

REFERENCES

1. Baravykayte-Dahiyene, A., Burvite, S. (2020). Identifying a teacher of team leadership in the project activities of preschool organizations. *Sotsial'ne vykhovannya*, 52 (2), 37-53.
2. Bondar, V. H. (2019). Project activities in extracurricular activities of primary school. *Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho Seriya «Pedahohichni nauky»*, 4, 76-82.
3. Halyapa, M. (2011). Management of project activities of preschool teachers. *Vykhovatel'-metodyst doshkil'noho zakladu*, 11, 26-35.
4. Horbenko, O. (2011). The method of projects in the process of musical-performing training of the future music teacher. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*, 97, 89-93.
5. Zaryts'ka, A. A. (2016). Acmeological principles of professional self-realization of the future music teacher: Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv.
6. Zinevych, V. (2015). Project activity and project culture as preconditions of teacher's innovative activity. *Vytoky pedahohichnoyi maysternosti*, 15, 100-106.
7. Ishchenko, L. V., Pidlypnyak I. YU., Zhuravko T. V. (2021). Pidhotovka pedahohiv do rozvytku u ditey starshoho doshkil'noho viku piznaval'noho interesu do predmetnoho svitu v proyektnyi diyal'nosti. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realizatsiyi ta perspektyvy*, 80, 1, 109-113.
8. Kozak, L. V., Korol, H. A. (2019). Project activity as a factor of cognitive development of preschool children. *Innovatsiyina pedahohika*, 18., 3, 169-174.
9. Kuppenko, O. V. (2015). Pedagogical projects: navchal'nyy posibnyk. Sumy: Sums'kyy derzhavnyy universytet, 133.
10. Li Tszyatsi (2015). Specifics of preparing a future music teacher to carry out art and project activities. *Aktual'ni pytannya mystets'koyi osvity ta vykhovannya*, 1-2 (5-6), 169-180.
11. Makoviychuk, O. V., Shulha A. V. (2020). Features of the organization of art and design activities of junior high school students. *Osvitniy dyskurs*, 26(9), 62-70.
12. Mkrtychyan, O. A. (2020). Development of abilities of children of 6-7 years by means of musical art. *Modern Scientific Researches*, 13, 5, 12-17.
13. Potapchuk, YE. M. (2015). Implementation of own projects as a condition of successful professional self-realization of a specialist. *Naukovyy visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu. Seriya : Pedahohika ta psykholohiya*, 1 (1), 242-250.

14. Yehorova, I. V. (ed.) (2021). The practice of implementing pedagogical projects: a textbook for the course. Ivano-Frankivs'k, 112.
15. Romanyuk, T. V., Bochelyuk O. I. (2015). Organization of educational process for different age groups of preschool educational institution. KH.: Ranok, 192.
16. Rudyk, O. A., Berezyuk V. S. (2017). Innovative technologies in secondary schools. KH.: Osnova, 224.
17. Tokarenko, N. M. (2013). We organize project activities: step by step. *Vykhovatel'-metodyst doshkil'noho zakladu*, 11, 59-62.
18. Kotyk, T., Bogush, A., Romanyuk, S., Rudenko, Y. & Nepomniashcha, I. (2021). Innovative and project activities of future education. *Laplage em Revista (International)*, 7, 3B, 213-219.
19. Pejic, P., Vujicic, L. & Ivkovic, Z. (2017). Project activities and encouraging critical thinking: exploring teachers' attitudes. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 7, 3, 27-46.
20. Utyumova, E. A., Voronina, L. V. & Artemieva, V. V. (2020). Organization of Project Activities During Childhood as a Means of Implementing the Subject-Subject. *Educational Paradigm in the Context of Digitalization of Education Advances in Economics, Business and Management Research: 2nd International Scientific and Practical Conference on Digital Economy*, 156, 132-137.

The article was received by the editors 04.05.2022

The article is recommended for printing 16.05. 2022